

PRAWO CYWILNE CZĘŚĆ OGÓLNA

redakcja
Krystian Brzeziński

Krystian Brzeziński, Wojciech Chrzanowski
Mateusz Cichy, Paweł Dębowski
Bartosz Drzymała, Monika Kamińska
Maria Łuszczyńska, Aneta Makowiec
Łukasz Sygocki, Barbara Witecka

REPETYTORIUM

SERIA AKADEMICKA

LEX

a Wolters Kluwer business

PRAWO CYWILNE

CZĘŚĆ OGÓLNA

redakcja
Krystian Brzeziński

Krystian Brzeziński, Wojciech Chrzanowski
Mateusz Cichy, Paweł Dębowski
Bartosz Drzymała, Monika Kamińska
Maria Łuszczyńska, Aneta Makowiec
Łukasz Sygocki, Barbara Witecka

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Stan prawny na 1 stycznia 2013 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Fryderyk Zoll

Wydawca

Magdalena Przek-Ślesicka

Redaktor prowadzący

Joanna Cybulska

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Łamanie

JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumił, Jan Drzewiecki

Poszczególne części napisali:

Krystian Brzeziński: rozdział 12

Wojciech Chrzanowski: rozdział 3 i 5

Mateusz Cichy: rozdział 1, 2 i 4

Paweł Dębowski: rozdział 9

Bartosz Drzymała: rozdział 10.3 i 10.4

Monika Kamińska: rozdział 8

Maria Łuszczyńska: rozdział 10.1 i 10.2

Aneta Makowiec: rozdział 6 i 7

Łukasz Sygocki: rozdział 13 i 14

Barbara Witecka: rozdział 11

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN: 978-83-264-4095-3

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Rozdział 1	
Zasady prawa cywilnego	17
1.1. Pojęcie	17
1.2. Katalog zasad prawa cywilnego	17
Rozdział 2	
Nadużycie prawa podmiotowego	19
2.1. Ogólne omówienie instytucji	19
2.2. Zakres podmiotowy art. 5 k.c.	20
2.3. Zakres przedmiotowy art. 5 k.c.	21
2.4. Stosowanie art. 5 k.c.	22
Rozdział 3	
Osoby fizyczne	24
3.1. Zdolność prawna	24
3.1.1. Uzyskanie zdolności prawnej	24
3.1.2. Utrata zdolności prawnej	25
3.2. Zdolność do czynności prawnych	27
3.2.1. Uzyskanie zdolności do czynności prawnych	28
3.2.2. Ubezwłasnowolnienie i utrata zdolności do czynności prawnych	31
3.3. Miejsce zamieszkania	33
3.4. Konsument	35
Rozdział 4	
Osoby prawne	36
4.1. Pojęcie	36
4.2. Ogólna regulacja	36
4.2.1. Źródła regulacji	36
4.2.2. Powstanie	37
4.2.3. Nazwa i siedziba	37
4.2.4. Zdolność prawna	38
4.2.5. Organy osób prawnych	38

4.3.	Rodzaje osób prawnych	40
4.3.1.	Skarb Państwa	40
4.3.2.	Inne państwowe osoby prawne	41
4.3.3.	Jednostki samorządu terytorialnego	41
4.3.4.	Korporacyjne i fundacyjne osoby prawne	42
4.3.5.	Spółki	42
4.4.	Jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną	43
4.4.1.	Uwagi ogólne	43
4.4.2.	Charakterystyka	43

Rozdział 5

Ochrona dóbr osobistych	45
5.1. Dobra osobiste	45
5.2. Ochrona dóbr osobistych	47

Rozdział 6

Przedsiębiorcy i ich oznaczenia	49
6.1. Pojęcie przedsiębiorcy	49
6.2. Firma przedsiębiorcy	50
6.3. Zasady dotyczące firmy	51
6.4. Przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym	51
6.5. Czynności prawne dotyczące przedsiębiorstwa	52

Rozdział 7

Mienie i rzeczy	53
7.1. Mienie i majątek	53
7.1.1. Mienie	53
7.1.2. Majątek	54
7.1.3. Mienie a majątek	54
7.2. Pojęcie rzeczy i ich rodzaje	55
7.2.1. Przedmioty niematerialne	56
7.2.2. Rzeczy wyłączone z obrotu	56
7.2.3. Ruchomości oznaczone co do gatunku i co do tożsamości	57
7.2.4. Nieruchomości i ruchomości	57
7.2.4.1. Nieruchomości	58
7.2.4.2. Rzeczy ruchome (ruchomości)	60
7.2.5. Rzeczy przyszłe	60
7.2.6. Rzeczy proste i rzeczy złożone. Części składowe rzeczy	61
7.2.7. Przynależności	62
7.2.8. Przedmioty zbiorowe i zbiory rzeczy	63
7.2.9. Pożytki	64
7.2.9.1. Pożytki rzeczy	64
7.2.9.2. Pożytki naturalne	64
7.2.9.3. Pożytki cywilne	64
7.2.9.4. Pożytki prawa	65

Rozdział 8

Czynności prawne	66
8.1. Czynności prawne	66
8.1.1. Zdarzenia cywilnoprawne. Pojęcie i typy	66
8.1.2. Definicje czynności prawnych	66
8.1.3. Elementy stanu faktycznego składające się na czynność prawną	67
8.1.4. Składniki treści czynności prawnych	67
8.1.5. Klasyfikacje czynności prawnych	67
8.1.5.1. Czynności prawne jednostronne, umowy, uchwały	67
8.1.5.2. Czynności prawne między żyjącymi i na wypadek śmierci	68
8.1.5.3. Czynności prawne konsensualne i realne	68
8.1.5.4. Czynności prawne zobowiązujące, rozporządzające i o podwójnym skutku	68
8.1.5.5. Przysporzenia i inne czynności prawne	69
8.1.5.6. Czynności prawne odpłatne i nieodpłatne	69
8.1.5.7. Czynności prawne kauzalne i abstrakcyjne	70
8.1.5.8. Czynności prawne upoważniające	70
8.1.5.9. Czynności powiernicze (fiducyjne)	70
8.1.6. Zbywalność prawa	71
8.1.7. Postacie bezskuteczności prawnych	71
8.1.7.1. Nieważność	71
8.1.7.2. Wzruszalność	72
8.1.7.3. Bezskuteczność zawieszona	73
8.1.7.4. Bezskuteczność względna	73
8.1.7.5. Bezskuteczność względna a skarga pauliańska	73
8.2. Oświadczenia woli	74
8.2.1. Teorie oświadczeń woli	75
8.2.2. Przesłanki decydujące o złożeniu oświadczenia woli	75
8.2.3. Milczenie jako oświadczenie woli	76
8.2.4. Moment złożenia oświadczenia woli	76
8.2.5. Oświadczenie woli wyrażone w postaci elektronicznej	77
8.2.6. Odwołanie oświadczenia woli	77
8.3. Wykładnia oświadczeń woli	77

Rozdział 9

Forma czynności prawnych	79
9.1. Swoboda formy czynności prawnych	79
9.2. Szczególne formy czynności prawnych	80
9.2.1. Zwyczajna forma pisemna	80
9.2.1.1. Zastępcze postacie podpisu	81
9.2.2. Kwalifikowana forma pisemna	81
9.2.2.1. Akt notarialny	81
9.2.2.2. Dokument z urzędowo poświadczonym podpisem	83
9.2.2.3. Dokument z datą pewną	84
9.2.3. Elektroniczna forma czynności prawnych	85

9.3.	Skutki niezachowania wymaganej formy	86
9.3.1.	Forma <i>ad solemnitatem</i>	86
9.3.2.	Forma <i>ad eventum</i>	87
9.3.3.	Forma <i>ad probationem</i>	88
9.4.	<i>Pactum de forma</i>	89
9.5.	Potwierdzenie umowy zawartej między przedsiębiorcami bez zachowania formy pisemnej	89
9.6.	Forma następczych czynności prawnych	89
9.6.1.	Uzupełnienie lub zmiana umowy	89
9.6.2.	Rozwiązanie, odstąpienie, wypowiedzenie	90

Rozdział 10

Zawarcie umowy	91
10.1. Wstęp	91
10.1.1. Swoboda zawierania umów	91
10.1.2. Zasada konsensu	93
10.1.3. Tryby zawierania umów w kodeksie cywilnym	93
10.2. Oferta	94
10.2.1. Stan związania ofertą	94
10.2.2. Odwołanie oferty	97
10.2.3. Opóźnienie odpowiedzi na ofertę	97
10.2.4. Odpowiedź na ofertę z zastrzeżeniami zmian	98
10.2.5. Przyjęcie oferty	101
10.2.6. Czas i miejsce zawarcia umowy	102
10.3. Aukcja i przetarg	103
10.3.1. Kwestie wstępne	103
10.3.1.1. Podstawowe cechy aukcji i przetargu	103
10.3.1.2. Etapy postępowania aukcyjnego (przetargowego)	104
10.3.2. Aukcja	104
10.3.2.1. Przebieg aukcji	105
10.3.2.2. Skutki prawne złożenia oferty przez licytanta	105
10.3.3. Przetarg	106
10.3.3.1. Przebieg przetargu	106
10.3.3.2. Skutki prawne złożenia oferty w przetargu	107
10.3.4. Wadium	108
10.3.4.1. Cechy wadium	108
10.3.4.2. Rola wadium	109
10.3.5. Unieważnienie umowy zawartej w drodze aukcji albo przetargu (art. 705 k.c.)	110
10.4. Negocjacje	110
10.4.1. Kwestie wstępne	110
10.4.2. Chwila zawarcia umowy	111
10.4.3. Porozumienia przedkontraktowe	111
10.4.4. Wina w kontraktowaniu (<i>culpa in contrahendo</i>)	113

Rozdział 11

Wady oświadczenia woli	115
11.1. Uwagi ogólne	115
11.2. Brak świadomości albo swobody	115
11.2.1. Pojęcie	115
11.2.2. Skutki	116
11.3. Pozorność	116
11.3.1. Pojęcie	116
11.3.2. Skutki	116
11.3.3. Stany zbliżone do pozorności	117
11.4. Błąd	117
11.4.1. Pojęcie	117
11.4.2. Przesłanki	118
11.4.3. Skutki	119
11.5. Podstęp	119
11.5.1. Pojęcie	119
11.5.2. Przesłanki	120
11.5.3. Skutki	120
11.6. Groźba	120
11.6.1. Pojęcie	120
11.6.2. Skutki	121
11.7. Sankcje wadliwości oświadczenia woli	121
11.8. Wady oświadczenia woli a przedstawicielstwo	122

Rozdział 12

Przedstawicielstwo	123
12.1. Pojęcie przedstawicielstwa	123
12.1.1. Teoria reprezentacji	123
12.1.2. Rozróżnienie przedstawicielstwa od innych instytucji prawnych i sytuacji faktycznych	123
12.1.3. Przesłanki skuteczności działania przedstawiciela	124
12.1.4. Podziały przedstawicielstwa	124
12.1.5. Domniemanie z art. 97 k.c.	125
12.2. Pełnomocnictwo	125
12.2.1. Pojęcie pełnomocnictwa	125
12.2.2. Udzielenie pełnomocnictwa	126
12.2.2.1. Podmioty	126
12.2.2.2. Forma	126
12.2.2.3. Rodzaje pełnomocnictwa	127
12.2.2.4. Substytucja	127
12.2.2.5. Umocowanie kilku pełnomocników z takim samym zakresem (art. 107 k.c.)	127
12.2.3. Rzekomy pełnomocnik	127
12.2.3.1. Pojęcie	127

12.2.3.2. Potwierdzenie umowy zawartej przez rzekomego pełnomocnika	128
12.2.3.3. Roszczenia w stosunku do rzekomego pełnomocnika	128
12.2.4. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	129
12.2.4.1. Odwołanie pełnomocnictwa	129
12.2.4.2. Zrzeczenie się pełnomocnictwa	129
12.2.4.3. Śmierć mocodawcy	130
12.2.4.4. Śmierć pełnomocnika	130
12.2.4.5. Zwrot dokumentu pełnomocnictwa	130
12.2.5. Zakaz tzw. czynności „z samym sobą”	130
12.3. Prokura	131
12.3.1. Pojęcie	131
12.3.2. Udzielenie prokury	131
12.3.2.1. Uwagi wstępne	131
12.3.2.2. Podmioty	132
12.3.3. Zakres umocowania	132
12.3.4. Wygaśnięcie prokury	133
12.3.5. Porównanie pełnomocnictwa i prokury	133

Rozdział 13

Przedawnienie i terminy zawite	135
13.1. Definicja i rodzaje dawności	135
13.2. Przedawnienie	136
13.2.1. Pojęcie przedawnienia	136
13.2.2. Termin przedawnienia	136
13.2.3. Zasada przedawniania roszczeń majątkowych	137
13.2.4. Zarzut przedawnienia	138
13.2.5. Początek biegu terminu przedawnienia	138
13.2.6. Zawieszenie biegu przedawnienia	139
13.2.7. Wstrzymanie zakończenia biegu terminu przedawnienia	140
13.2.8. Przerwa biegu terminu przedawnienia	141
13.3. Termin zawity	142
13.3.1. Pojęcie terminu zawitego (prekluzyjnego)	142
13.3.2. Podstawowy podział terminów zawitych	143
13.3.3. Zasady dotyczące terminów zawitych	143
13.3.4. Analogiczne stosowanie przepisów o przedawnieniu	144

Rozdział 14

Warunek i termin	145
14.1. Warunek	145
14.1.1. Definicja warunku	145
14.1.2. Cechy zdarzenia będącego treścią warunku	145
14.1.3. Klasyfikacja warunków	146
14.1.4. Dopuszczalność warunku	147
14.1.5. Moment ziszczenia się warunku	147

14.1.6. Ochrona warunkowo uprawnionego	147
14.1.7. Bezskuteczność rozporządzenia prawem należącym do warunkowo zobowiązane go	148
14.1.8. Fikcja ziszczenia lub nieziszczenia się warunku	148
14.1.9. Skutki prawne zamieszczenia warunku zakazanego z art. 94 k.c.	149
14.2. Termin	149
14.2.1. Definicja terminu	149
14.2.2. Terminy początkowe i końcowe	150
14.2.3. Odpowiednie stosowanie przepisów o warunku	150
14.2.4. Niedopuszczalność zastrzeżenia terminu	150
14.2.5. Obliczanie terminu	151
Bibliografia	153

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.m. – ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 217, poz. 1689 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 788)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.)
- pr. bud. – ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.)
- p.z.p. – ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 z późn. zm.)
- u.k.w.h. – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.)
- u.o.i.f. – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 211, poz. 1384 z późn. zm.)
- u.s.m. – ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 z późn. zm.)
- ustawa o KRS – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 z późn. zm.)
- u.s.w.s.k. – ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej (Dz. U. Nr 141, poz. 1176 z późn. zm.)
- u.w.l. – ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (tekst jedn.: Dz. U. Nr 80, poz. 903 z późn. zm.)

Orzecznictwo

- OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna

- OSNCK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej
- OSNCP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1963–1994)
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- OSNPG – Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej

WSTĘP

Oddajemy do rąk Czytelników owoc naszej pracy – *Prawo cywilne. Część ogólna*. Zostało ono opracowane przez studentów, doktorantów i absolwentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego skupionych w Sekcji Prawa Cywilnego Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ.

Część ogólna prawa cywilnego zawiera przepisy o fundamentalnym znaczeniu dla całego prawa cywilnego, regulujące przede wszystkim takie zagadnienia jak przedmioty i podmioty stosunków cywilnoprawnych oraz czynności prawne. Tylko ugruntowana wiedza z zakresu części ogólnej pozwala na pełne zrozumienie problemów prawnych występujących w innych działach prawa cywilnego.

Mając na uwadze własne doświadczenia związane z uczeniem się i nauczaniem innych prawa cywilnego, wzbogaciliśmy repetytorium o liczne przykłady, wykresy i diagramy. Przystępna forma ma nie tylko ułatwić Czytelnikom naukę, lecz także objaśnić w przejrzysty sposób często skomplikowane zagadnienia części ogólnej prawa cywilnego. Dołożyliśmy starań, aby nasze opracowanie pomimo zwięzłej formy zawierało informacje potrzebne w trakcie przygotowań do egzaminów na studiach prawniczych i administracyjnych. Może ono również okazać się przydatne dla innych osób chcących utrwalić i ugruntować swoją wiedzę.

Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja będzie znaczącym ułatwieniem w poznawaniu instytucji zawartych w księdze pierwszej kodeksu cywilnego.

Z życzeniami owocnej lektury w imieniu wszystkich autorów,
Krystian Brzeziński

ZASADY PRAWA CYWILNEGO

1.1. Pojęcie

W polskim systemie prawnym wyróżnia się pewien zestaw szczególnych norm, którym nadaje się status zasad prawnych. Opisywane normy mogą mieć zastosowanie do całego systemu prawnego, jak np. zasady wyrażone w Konstytucji¹, lub też mieć znaczenie jedynie dla poszczególnych gałęzi prawa, takich jak prawo cywilne. Na ogół zasady nie są wyrażone wprost w przepisach prawnych, ale istnieje konieczność wyinterpretowania ich z ogółu przepisów regulujących daną gałąź prawa, z przepisów rangi konstytucyjnej oraz międzynarodowej. Przy dokonywaniu ustaleń co do rodzaju oraz zakresu norm nie można pominąć również obowiązującego w danym państwie porządku społeczno-gospodarczego i politycznego².

Zasady prawa mają bardzo istotne znaczenie dla całego systemu prawa czy też danej jego gałęzi. Wyznaczają one prawodawcy kierunek działań legislacyjnych³, a ze względu na swój nadrzędny charakter służą także jako dyrektywy interpretacyjne pomocne przy stosowaniu prawa w praktyce⁴.

1.2. Katalog zasad prawa cywilnego

Charakter zasad prawnych, które nie są w sposób wyraźny skodyfikowane przez ustawodawcę, powoduje, iż nie jest możliwe pełne i precyzyjne wskazanie katalogu zasad obowiązujących w polskim prawie cywilnym. Poniżej krótko zostaną przedstawione wybrane zasady, które znajdują zastosowanie w całym systemie prawa cywilnego, a nie jedynie w wybranych działach prawa prywatnego⁵.

Zasada autonomii woli – wyraża swobodę każdego podmiotu prawa w kształtowaniu swojej sytuacji cywilnoprawnej, w szczególności poprzez dokonywanie czynności prawnych, w tym zawieranie umów (**zasada swobody umów**). Oznacza to również możliwość decydowania o przysługujących uprawnieniach i sposobie ich wykorzystania⁶.

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

² Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2011, s. 16.

³ *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 1, red. M. Safjan, Warszawa 2007, s. 264.

⁴ *System Prawa...*, s. 270.

⁵ *System Prawa...*, s. 273; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 16.

⁶ *System Prawa...*, s. 276.

Od tej zasady istnieje wiele wyjątków i ograniczeń, np. przez silniejszą ochronę słabszej strony stosunku prawnego w prawie konsumenckim.

Zasada prawa podmiotowego – wyraża koncepcję, iż konstrukcja prawa podmiotowego jest podstawowym instrumentem służącym do opisu pozycji prawnej podmiotu w sferze cywilnoprawnej, a w szczególności do określenia jego prawnych możliwości zachowania i związanych z nimi obowiązków pozostałych uczestników obrotu⁷.

Zasada ochrony zaufania – oparta jest na konieczności ochrony zaufania i bezpieczeństwa obrotu cywilnoprawnego. Strony muszą działać w zaufaniu do składanych przez innych oświadczeń i odpowiadać za swoje błędne bądź nieprecyzyjne działania⁸. Przykładowo zasada ta ma zastosowanie przy wykładni oświadczeń woli, a także przy ochronie nabywcy działającego w dobrej wierze.

Ochrona zasad słuszności – polski system prawa prywatnego również chroni normy o charakterze pozaprawnym, normy moralne i etyczne⁹. Ochrona zasad słuszności jest realizowana przede wszystkim poprzez klauzule generalne, takie jak zasady współżycia społecznego, dobre obyczaje, zasady uczciwości w obrocie, społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa, a także poprzez istnienie zakazu nadużywania prawa podmiotowego wyrażonego w art. 5 k.c.¹⁰

Zasada uznania podmiotowości oraz ochrony osoby ludzkiej – wyraża się w przyznaniu każdej osobie fizycznej zdolności prawnej, a także zdolności do czynności prawnej, która może być ograniczona jedynie w ściśle określonych w ustawie przypadkach. Oznacza również ochronę wartości niematerialnych związanych z istotą ludzką – **dóbr osobistych**¹¹.

⁷ *System Prawa...*, s. 287.

⁸ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 18.

⁹ *Ibidem*, s. 17.

¹⁰ *System Prawa...*, s. 299.

¹¹ *System Prawa...*, s. 18.

NADUŻYCIE PRAWA PODMIOTOWEGO

2.1. Ogólne omówienie instytucji

Realizacja praw podmiotowych przysługujących podmiotom prawa cywilnego często może prowadzić do sytuacji konfliktowych. Korzystanie z prawa może bowiem mieścić się w jego granicach, ale jednocześnie może być sprzeczne z przeznaczeniem tego prawa czy też normami bądź obyczajami obowiązującymi w danym społeczeństwie. W takiej sytuacji ściśle przestrzeganie „lityry prawa” może doprowadzić do nieakceptowanych społecznie rezultatów. W celu zapobiegania takim sytuacjom ustawodawcy w wielu krajach w szczególności systemu prawa kontynentalnego, wprowadzają do systemu prawa cywilnego swoisty „wentyl bezpieczeństwa”, mający zapobiegać nadużyciom prawa podmiotowego – instytucję nadużycia prawa podmiotowego¹².

W polskim kodeksie cywilnym sytuację nadużycia prawa podmiotowego reguluje art. 5, który stanowi, iż nie można czynić ze swojego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa oraz z zasadami współżycia społecznego.

Istnieją dwie zasadnicze koncepcje wyjaśniające rolę i stosunek instytucji nadużycia prawa podmiotowego do innych norm prawnych oraz praw podmiotowych.

Zgodnie z **teorią zewnętrzną**, zachowanie będące nadużyciem prawa podmiotowego stanowi wykonywanie prawa podmiotowego. Zachowanie to jednak, z uwagi na inne okoliczności, niejako zewnętrzne w stosunku do danego prawa, takie jak cel działania, zamiar ominięcia prawa czy sposób jego wykorzystania, musi być kwalifikowane równocześnie jako czyn niedozwolony i rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą¹³.

Takie ujęcie nadużycia prawa podmiotowego prowadzi jednak do pewnej sprzeczności, gdyż dane zachowanie musi być równocześnie kwalifikowane jako zgodne z prawem (wykonywanie prawa podmiotowego) i jednocześnie jako bezprawne, stanowiące czyn niedozwolony¹⁴.

Teoria wewnętrzna przewiduje natomiast, iż granica prawa podmiotowego jest wyznaczona również przez normy moralne, etyczne i obyczajowe wyrażone w poszczególnych klauzulach generalnych, a tym samym – zachowanie sprzeczne z treścią tych

¹² *System Prawa...*, s. 771.

¹³ *System Prawa...*, s. 784.

¹⁴ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2011, s. 105–106.

PRAWO CYWILNE

CZĘŚĆ OGÓLNA

■ Repetytorium w zwięzły sposób prezentuje najważniejsze wiadomości z części ogólnej prawa cywilnego. Zagadnienia tu zawarte dotyczą kluczowych tematów, takich jak podmioty i przedmioty prawa cywilnego, czynności prawne i przedstawicielstwo. Liczne diagramy, tabele i przykłady pomagają zrozumieć omawiane instytucje.

■ Autorami repetytorium są absolwenci i doktoranci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie będący jednocześnie aplikantami radcowskimi albo adwokackimi, a także studenci tego Wydziału.

■ Opracowanie jest przeznaczone dla studentów oraz absolwentów prawa przygotowujących się do egzaminów. Książka może być również pomocna studentom administracji w trakcie nauki podstaw prawa cywilnego.

ISBN 978-83-264-4095-3

Cena 39 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluger.pl
www.wolterskluger.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl